

การรู้เท่าทันสื่อของครู: ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุและแนวทางแก้ไขพัฒนา Teacher Media Literacy: Factor or Condition of Problem and Development Approach

เมตตา แสงวงลาภ^{1*} , สุกัญญา แซ่มช้อย² , รัตนะ บัวสนธ์³
Metta Sawanglap^{1*} , Sukany Chaemchoy² , Rattana Buosont³

¹หลักสูตรดุขุฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
เลขที่ 99 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

¹Doctor of Philosophy Program, Educational Administrative,
Faculty of Education, Naresuan University

99 Moo 9 Tha Pho Sub-district, Mueang District, Phitsanulok Province 65000

^{2,3}ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
เลขที่ 99 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

^{2,3}Education Administration Department, Faculty of Education, Naresuan University
99 Moo 9 Tha Pho Sub-district, Mueang District, Phitsanulok Province 65000

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู 2) สร้างแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู 3) ตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของแนวทางที่สร้างขึ้น โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครู 3 คน และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการทดสอบโมเดลเชิงสมมุติฐาน เพื่อศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขการรู้เท่าทันสื่อของครูด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกปัจจัยหรือเงื่อนไขการรู้เท่าทันสื่อของครูจากผลการวิเคราะห์ขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการร่างแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครูโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ต่อจากนั้นตรวจสอบความเป็นไปได้ (Feasibility) และ ความเหมาะสม (Propriety) ของแนวทางจากครูจำนวน 15 คน

* ผู้เขียนหลัก
อีเมล: mettar07@gmail.com

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยสาเหตุ 6 ตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคลของครู ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียน ปัจจัยด้านลักษณะของชุมชน ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร และปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ 1.2) ปัจจัยผล 1 ตัว ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อของครู โดยผลการตรวจสอบโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีดังนี้ $\text{Chi-square} = 170.92$, $\text{df} = 146$, $\text{p-value} = 0.08$, $\text{GFI} = 0.98$, $\text{AGFI} = 0.96$, $\text{RMR} = 0.031$, $\text{RMSAE} = 0.016$ 2) แนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบด้วย 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 2.3) องค์ประกอบการพัฒนา 2.4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและบทบาท 2.5) วิธีการพัฒนา 2.6) การวัดและประเมินผล และ 2.7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ และ 3) ผลการตรวจสอบแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู พบว่ามีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ

ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุ การรู้เท่าทันสื่อ แนวทางแก้ไขพัฒนา แนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู

Abstract

The objectives of this research were 1) to study factors or conditions that were causes of teacher media literacy. 2) to construct an approach of teacher media literacy development. 3) to evaluate the feasibility and propriety of teacher media literacy development approach by the mixed method. The research method followed 2 steps were 1) to study factors or conditions that were causes of teacher media literacy with qualitative procedures by studying related literature and research and specified interviewing 3 teachers, Conducting hypothesis test to study the factors or conditions of teacher media literacy by analysing Structural Equation Model (SEM) 2) to select factors or variables that affect to development teacher media literacy from step 1 on drafted teacher media literacy approach, interview 7 experts, check feasibility and propriety of approach with 15 teachers.

The research found that 1) The factors or conditions that were causes of teacher media literacy were 1.1) 6 latent variables: the personal of the teacher factors, the management factors, the students attribute factors, the characteristics of the community factor, the supporting the organization factors, and media receiving exposure behavior factors. 1.2) 1 factor effect was teacher media literacy. The results of model validation were consistent with empirical data were $\text{Chi-square} = 170.92$, $\text{df} = 146$, $\text{p-value} = 0.08$, $\text{GFI} = 0.98$, $\text{AGFI} = 0.96$, $\text{RMR} = 0.031$, $\text{RMSAE} = 0.016$. 2) The approach of teacher media literacy development consist of: 2.1) principles 2.2) objectives

2.3) development components 2.4) stakeholders and roles 2.5) development methods 2.6) measurement and evaluation 2.7) the expected receiving results 3) The teacher media literacy approach checking found that the feasibility was in a high level and the appropriating was in a highest level.

Keywords

Factors or Conditions of Problem, Media Literacy, Development Approach, Teacher Media Literacy Approach

บทนำ

การรู้เท่าทันสื่อมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคข้อมูลข่าวสารอย่างในปัจจุบัน และมีความจำเป็นจะต้องสร้างความตระหนักให้เกิดทักษะที่เป็นภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กและเยาวชน โดยจะต้องมีการส่งเสริมการแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุมีผลต่อเรื่องราวต่าง ๆ ที่สื่อส่งมายังสาธารณะ ซึ่งการแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุมีผลนี้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีวิจรรณญาณอันจำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันเรื่องต่าง ๆ ในสังคม (Siricharoen, 2011) ประกอบกับความท้าทายด้านการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับการใช้ชีวิตตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น โดยครูต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ ด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้มีทักษะความสามารถในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างรู้เท่าทัน (Chaitaweeviwatkul, 2017)

ดังนั้น “ครู” ในยุคข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อนี้ จำเป็นอย่างยิ่งในการเร่งพัฒนาให้ครูมีความพร้อมในการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ Sinthapanon (2015) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะครูไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ๆ สามารถชี้แนะข้อดีข้อเสียของเทคโนโลยีแก่นักเรียน สอนวิธีการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ อย่างถูกวิธี ฝึกการเลือกรับข้อมูลอย่างถูกต้อง และเดวีซีและเซนเจลซี (Deveci & Cengelci, 2008, cited in Recepoglu & Ergun, 2013) ได้กล่าวว่า ในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในอนาคตครูที่เรียนทางด้านสังคมศาสตร์ทั้งหมดควรได้รับการศึกษาในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ โดยที่ครูในอนาคตต้องมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งที่ผ่านมาในประเทศไทยมีการดำเนินงานพัฒนาครูให้รู้เท่าทันสื่อ โดยการส่งเสริมการอบรมครูนำร่องสอนเท่าทันสื่อในโรงเรียนและพัฒนาศักยภาพครูแกนนำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology: ICT) อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีการส่งเสริมให้ครูใช้ ICT ยกกระดับคุณภาพการศึกษา พร้อมกันให้ความรู้ สร้างความตระหนักในการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า หลีกเลี่ยงภัยอันตรายและการใช้งานที่ไม่เหมาะสม รวมถึงสร้างสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและสังคมไทย (Internet Foundation for the Development of Thailand and the Office of Thai Health Promotion

Foundation (TSU), 2015) จะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ต้องการพัฒนาคูให้มีควมรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากครูต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติงานและจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อพัฒนาตนเองและส่งเสริมนักเรียนให้มีทักษะความสามารถในการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม สร้างสรรค์ และรู้เท่าทัน

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาปัจจัยและแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ โดยพบการศึกษาของ Kruthasen (2013) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย 1.1) การคิดวิจารณ์ญาณ 1.2) ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ และ 1.3) การรู้เท่าทันตนเอง 2) ปัจจัยส่งเสริม ประกอบด้วย 2.1) กลุ่มเพื่อนและกลุ่มครู 2.2) การเปิดรับสื่อ สร้างสรรค์และการใช้สื่อและเทคโนโลยีสื่ออย่างสร้างสรรค์ 2.3) การอ่าน และ 2.4) สุนทรียภาพ ส่วนแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่ามี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางฝึกคิดวิจารณ์ญาณ 2) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันอิทธิพลของสื่อ 3) แนวทางการเรียนรู้จากกระบวนการผลิตสื่อ และ 4) แนวทางการรู้เท่าทันตนเอง ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจและเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้เท่าทันสื่อให้แก่เด็กและเยาวชน ส่วนในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อและการสร้างแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู เพื่อให้ครูมีทักษะความสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อของครู: ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุและแนวทางแก้ไขพัฒนา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู
2. เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู
3. เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็นคือ ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู การรู้เท่าทันสื่อของครูและแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู ดังนี้

1. ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู (ปัจจัยสาเหตุ) หมายถึง สาเหตุหรือเงื่อนไขของการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 5 ตัว ได้แก่

- 1.1 ปัจจัยด้านบุคคลของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของพอตเตอร์ (Potter, 2005) เทเยอร์ (Thayer, 2006) และ Kruthasen (2013) โดยพบตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ 1) การคิดวิจารณ์ญาณ 2) ความตระหนักรู้ และ 3) พฤติกรรมการอ่าน

1.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Panthaneya (2010) Jaemauseng (2011) และ Poomali, Koolnaphadol, Phupat & Noymanee (2014) โดยพบตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัว ได้แก่ 1) นโยบายการบริหารจัดการ 2) โครงสร้างการบริหารงาน 3) วิทยาการที่ใช้ในโรงเรียน 4) ความพอใจในงานที่ปฏิบัติ 5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ 6) คุณลักษณะของผู้บริหาร และ 7) การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

1.3 ปัจจัยด้านลักษณะของชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของพินา (Pena, 2000) Buransan (2008) และ Banlusin (2014) โดยพบตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ 1) รายได้ของผู้ปกครองและชุมชน 2) อาชีพของผู้ปกครองและชุมชน และ 3) ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน

1.4 ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Aiumdee (2013) และ Sornpukde, Chatrpracheewin & Chaemchoy (2016) โดยพบตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ 1) เครือข่ายการเรียนรู้ และ 2) การได้รับโอกาสในการเรียนรู้

1.5 ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Yomchan (2012) และ Kaewsan (2012) โดยพบตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ 1) ความถี่ในการเปิดรับ และ 2) ปริมาณเวลาที่เปิดรับ

2. การรู้เท่าทันสื่อ คือ การที่ผู้รับสื่อมีทักษะและความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ โดยสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างเนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายด้วยความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ โดยไม่ถูกครอบงำจากสื่อ และสามารถแสวงหาความรู้ (Knowledge Structure) อยู่สม่ำเสมอให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของข่าวสารและสังคมรอบข้าง ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Access) 2) การวิเคราะห์ (Analyze) 3) การประเมิน (Evaluate) และ 4) การสร้างสรรค์ (Create) (UNESCO, 2008; Yenjabok, 2009 & Biggin, 2011)

สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู (ปัจจัยสาเหตุ) พบว่า มีตัวแปรแฝง 5 ตัว ตัวแปรสังเกตได้ 17 ตัว และการรู้เท่าทันสื่อของครู (ปัจจัยผล) พบว่า มีตัวแปรแฝง 1 ตัว ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว โดยได้ร่างโมเดลเชิงสมมุติฐาน (เบื้องต้น) ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 6 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ 21 ตัว ซึ่งตัวแปรแฝงเป็นตัวแปรในโครงสร้างแฝงมีลักษณะการวัดเป็นนามธรรมแต่สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมของตัวแปรได้ทางอ้อมและไม่สมบูรณ์ซึ่งจะต้องศึกษาผ่านอิทธิพลตัวแปรสังเกตได้ โดยที่ตัวแปรสังเกตได้ เป็นตัวแปรที่สามารถวัดหรือสังเกตได้จากการใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือในการวัดตัวแปรสังเกตได้เป็นแบบสอบถามเพื่อหาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู

3. แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู ได้มาจากการคัดเลือกปัจจัยหรือตัวแปรที่ส่งผลในการรู้เท่าทันสื่อของครู จากผลการตรวจสอบโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ที่มีความรู้ความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อ แล้วนำ

มาสร้างวิธีการที่แสดงถึงกระบวนการและกิจกรรมการพัฒนาครูให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ครูมีทักษะและความสามารถในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ อันได้แก่ สามารถเข้าถึง (Access) วิเคราะห์ (Analyze) ประเมิน (Evaluate) และสร้างเนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย (Create) ด้วยการฝึกฝนและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบไปด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบการพัฒนา 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและบทบาท 5) วิธีการพัฒนา 6) การวัดและประเมินผล และ 7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้รับสอดคล้องกับการศึกษาของ Pompipat & Chaemchoy (2017) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 7 ส่วน ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) แผนงาน 4) ผู้ที่เกี่ยวข้อง 5) คุณลักษณะและตัวบ่งชี้ 6) กระบวนการพัฒนา และ 7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีการดำเนินการวิจัยกำหนดออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นตอนที่ 1** การศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาพหุกรณีเพื่อหาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล จำนวน 3 คน เพื่อปรับ/เพิ่มเติมแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนในเมือง 2) ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนกึ่งเมืองกึ่งชนบท 3) ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนในชนบทซึ่งการคัดเลือกตัวแทนครู 3 คน ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนตามบริบทของพื้นที่ และมีเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานในการจัดการศึกษา เป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัยและบุคคลทั่วไป นอกจากนี้แล้วยังเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยมีความสนิทสนมกับผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียนคัดเลือกครูที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะความสามารถการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นที่ 1.2 ปรับกรอบแนวคิดในการวิจัยโมเดลเชิงสมมุติฐาน ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการศึกษาพหุกรณีโดยสัมภาษณ์ครูจำนวน 3 คน

ขั้นที่ 1.3 ทดสอบโมเดลเชิงสมมุติฐาน ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู ด้วยเครื่องมือแบบสอบถามครูทั่วประเทศในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ปัจจัยหรือเงื่อนไขเชิงสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อของครูโดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) แบบมีตัวแปรแฝง (Latent Variable) ด้วยโปรแกรมลิซเรล (LISREL)

โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) จนได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของครูจำนวน 672 คน ซึ่งตามหลักการกำหนดขนาดตัวอย่างของการวิเคราะห์ด้วยวิธีการ Structural Equation Model ต้องใช้ขนาดตัวอย่างประมาณ 20 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากต้องการกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ครอบคลุมและทำให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อของครูที่ได้มาจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนาครูให้รู้เท่าทันสื่อ มาร่างแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู จากนั้นนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ด้านการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 7 คนโดยการเลือกแบบเจาะจงคัดเลือกตามเกณฑ์ (Purposive Selection) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครูด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 2.2 การประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเหมาะสม (Propriety) ของแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแทนครูจากพื้นที่บริบทที่ปฏิบัติงาน โดยคัดเลือกจากผู้คุณสมบัติต่อไปนี้ 1) กลุ่มครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในเมือง จำนวน 5 คน 2) กลุ่มครูที่ปฏิบัติหน้าที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท จำนวน 5 คน และ 3) กลุ่มครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในชนบท จำนวน 5 คน ด้วยการใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่าชนิด 5 ระดับความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

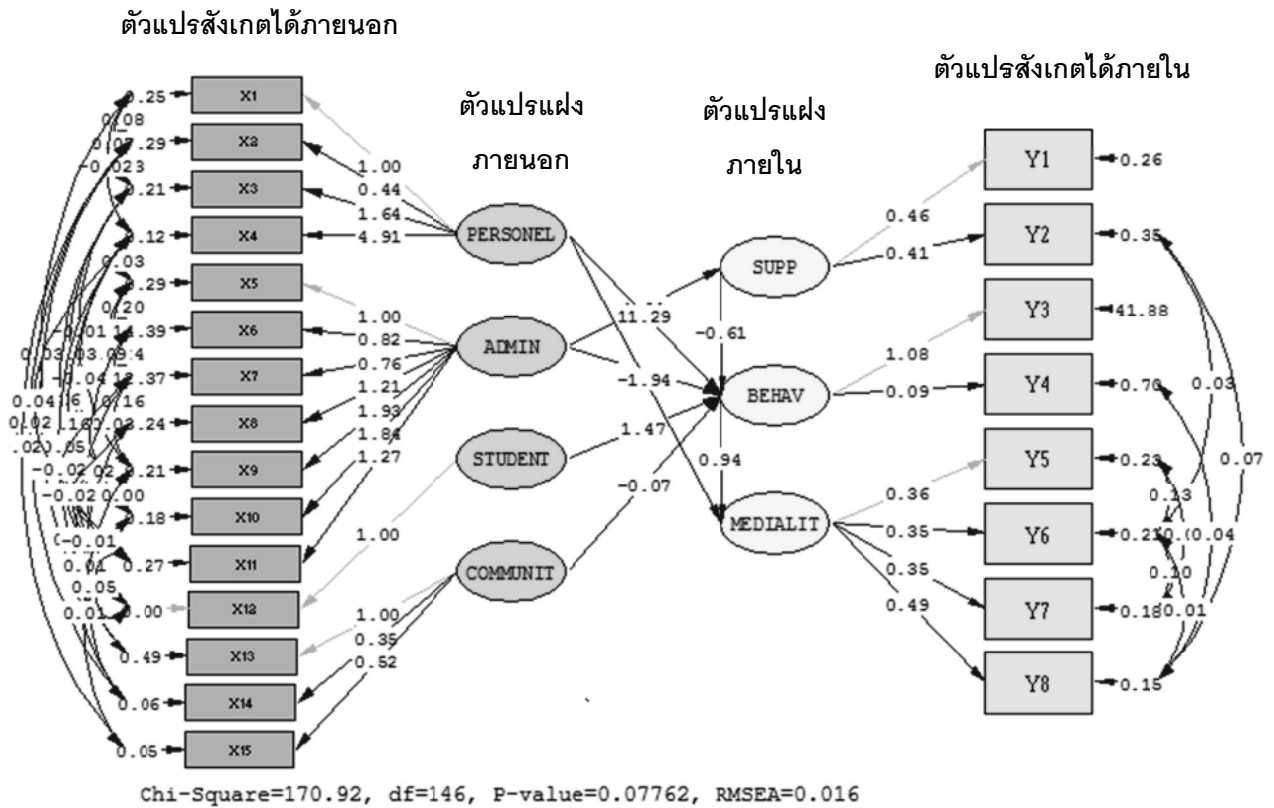
ผลการวิจัย

การรู้เท่าทันสื่อของครู: ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุและแนวทางแก้ไขพัฒนา มีดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู

ผลการศึกษาตัวแปรจากพหุกรณีโดยการสัมภาษณ์ครู พบปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู 1 ตัวแปรแฝง และ 2 ตัวแปรสังเกตได้ โดยตัวแปรแฝงที่พบ คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียนและตัวแปรสังเกตได้ที่พบ ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้พบเพิ่มขึ้นในปัจจัยด้านบุคคลของครู และ 2) ความไม่ใฝ่รู้ด้านสื่อของนักเรียนพบเพิ่มขึ้นในปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียน จากนั้นนำผลพหุกรณีการสัมภาษณ์ครูไปปรับกรอบแนวคิดในการวิจัยโมเดลเชิงสมมุติฐาน (เบื้องต้น) ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู พบปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู (ปัจจัยสาเหตุ) ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 6 ตัว ตัวแปรสังเกตได้ 19 ตัว และการรู้เท่าทันสื่อของครู (ปัจจัยผล) ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 1 ตัว ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว โดยได้โมเดลเชิงสมมุติฐานปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูที่ปรับแล้ว ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 7 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ 23 ตัว ผลการทดสอบโมเดลเชิงสมมุติฐานปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูล

เชิงประจักษ์ พบว่า Chi-square = 170.92, df = 146, p-value = 0.08, GFI = 0.98, AGFI = 0.96, RMR = 0.031, RMSAE = 0.016 อย่างมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ตามภาพที่ 1 มีดังนี้

ตัวแปรแฝงภายนอก

(เป็นตัวแปรที่ส่งอิทธิพลไปยังตัวแปรตัวอื่น/เป็นตัวแปรอิสระที่อยู่ในสมการโครงสร้าง)

1. PERSONEL	แทน	ปัจจัยด้านบุคคลของครู
2. AIMIN	แทน	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
3. STUDEN	แทน	ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียน
4. COMMUNIT	แทน	ปัจจัยด้านลักษณะของชุมชน

ตัวแปรแฝงภายใน (เป็นตัวแปรตามในสมการ)

1. SUPP	แทน	ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร
2. BEHAV	แทน	ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการรับสื่อ
3. MEDIALIT	แทน	การรู้เท่าทันสื่อของครู

ตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (เป็นตัวแปรที่สามารถวัดหรือสังเกตได้ของตัวแปรแฝงภายนอก)

(X1)	แทน	การคิดวิจารณ์ญาณ
(X2)	แทน	ความตระหนักรู้
(X3)	แทน	พฤติกรรมกรรมการอ่าน
(X4)	แทน	ความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้
(X5)	แทน	นโยบายการบริหารจัดการ
(X6)	แทน	โครงสร้างการบริหารงาน
(X7)	แทน	วิทยาการที่ใช้ในโรงเรียน
(X8)	แทน	ความพอใจในงานที่ปฏิบัติ
(X9)	แทน	สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
(X10)	แทน	คุณลักษณะของผู้นำ
(X11)	แทน	การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
(X12)	แทน	ความใฝ่รู้ด้านสื่อของนักเรียน
(X13)	แทน	รายได้ของผู้ปกครองและชุมชน
(X14)	แทน	อาชีพของผู้ปกครองและชุมชน
(X15)	แทน	ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน

ตัวแปรสังเกตได้ภายใน (เป็นตัวแปรที่สามารถวัดหรือสังเกตได้ของตัวแปรแฝงภายใน)

(Y1)	แทน	เครือข่ายการเรียนรู้
(Y2)	แทน	การได้รับโอกาสในการเรียน
(X3)	แทน	พฤติกรรมกรรมการอ่าน
(Y4)	แทน	ปริมาณเวลาที่เปิดรับ
(Y5)	แทน	การเข้าถึง
(Y6)	แทน	การวิเคราะห์
(Y7)	แทน	การประเมิน
(Y8)	แทน	การสร้างสรรค์

ตารางที่ 1

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็น

ตัวแปร	ปัจจัยด้านการได้รับ การสนับสนุนจากองค์กร			ปัจจัยด้านพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ			การรู้เท่าทันสื่อของครู		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
	ปัจจัยด้านบุคคล ของครู	-	-	-	11.29*	-	11.29*	-1.95	10.65*
ปัจจัยด้านการบริหาร จัดการ	4.01*	-	4.01*	0.84	-2.47	-1.63	0.00	-1.53	-1.53
ปัจจัยด้านลักษณะ ของชุมชน	-	-	-	-0.07	-	-0.07	0.00	-0.06	-0.06
ปัจจัยด้านคุณลักษณะ นักเรียน	-	-	-	1.47*	-	1.47*	0.00	1.39*	1.39*
ปัจจัยด้านการได้รับ การสนับสนุน จากองค์กร	-	-	-	-0.61	-	-0.61	0.00	-0.58	-0.58
ปัจจัยด้านพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ	-	-	-	-	-	-	0.94*	-	0.94*

* หมายถึง $P < .05$ ในวงเล็บ หมายถึง ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง (DE) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (IE) ค่าอิทธิพลรวม (TE) ของโมเดลที่ส่งผลต่อตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อของครู โดยสรุปพบว่า ผลการทดสอบโมเดลเชิงสมมุติฐานปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุ การรู้เท่าทันสื่อของครูสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อธิบายด้วยเส้นทางอิทธิพลตามหลักนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคลของครูและปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ มีค่าเท่ากับ 11.29 และ 1.47 ตามลำดับ
2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางตรงต่อการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเท่ากับ 0.94
3. ปัจจัยด้านบุคคลของครูและปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเท่ากับ 10.65 และ 1.39 ตามลำดับ

4. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร มีค่าเท่ากับ 4.01

2. ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู

2.1 แนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ แนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย 7 ส่วนดังนี้ ได้แก่ **ส่วนที่ 1** หลักการ **ส่วนที่ 2** วัตถุประสงค์ **ส่วนที่ 3** องค์ประกอบการพัฒนาประกอบด้วยปัจจัย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคลของครู 2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 3) ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียน 4) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร และ 5) ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อ **ส่วนที่ 4** ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและบทบาท **ส่วนที่ 5** วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การประชุม การอบรมและการสัมมนา 3) การศึกษาดูงาน 4) การฝึกงานด้วยระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) 5) การสร้างองค์ความรู้ (KM) และ 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ (PLC) **ส่วนที่ 6** การวัดและประเมินผล และ **ส่วนที่ 7** ผลที่คาดว่าจะได้รับ

2.2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครูที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรู้เท่าทันสื่อของครู: ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุและแนวทางแก้ไขพัฒนา มีประเด็นที่อภิปราย ดังนี้

ผลการตรวจสอบปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกัน โดยมีผล ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านบุคคลของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อมากที่สุด คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการทำงานทุกอย่าง เรียกว่าหากมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้แล้ว เรื่องที่ยากมากจนเหมือนจะเป็นไปไม่ได้ก็อาจสำเร็จได้โดยง่าย บุคคลที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้จะมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้รวมไปถึงการรู้เท่าทันสื่อของครูด้วยเช่นกัน ถ้าครูมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ ครูก็จะมี ความรับผิดชอบ เพียรพยายาม อดทน เพื่อให้ตนเองมีการรู้เท่าทันสื่อ ด้วยการมีพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อเพิ่มมากขึ้น สามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างหลากหลาย มีการวิเคราะห์ประเมินสื่อ และนำสื่อไปใช้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ Buakhiri (n.d.) ได้กล่าวว่าผู้ที่มุ่งมั่นตั้งใจจะเป็นผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจใน การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ปัจจัยด้านบุคคลของครูยังมีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ได้แก่ พฤติกรรมการอ่าน การคิดวิจารณ์ญาณ และความตระหนักรู้ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากปัจจัยด้านบุคคลของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Kruthasen (2013) เรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ การคิดวิจารณ์ญาณ ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ และการอ่าน

1.2 ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียนมีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ได้แก่ ความใฝ่รู้ด้านสื่อของนักเรียน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากคุณลักษณะความใฝ่รู้ด้านสื่อของนักเรียนที่มีการแสดงออกทางจิตใจ มีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจเพียรพยายาม มีความอยากรู้อยากเห็น มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าสร้างความรู้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และมีความสนใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อเทคโนโลยีอยู่เสมอ ซึ่งพฤติกรรมความใฝ่รู้ด้านสื่อของนักเรียนอย่างนี้หน้าที่ของครูคือ จะต้องมีความกระตือรือร้นค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างหลากหลาย และมีประโยชน์ เพื่อนำมาส่งเสริมพัฒนาหรือกระตุ้นนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้านสื่อได้อย่างต่อเนื่อง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้คอยสังเกต ตั้งคำถาม ให้คำแนะนำเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเองและสร้างสรรค์ผลงานด้านสื่อเทคโนโลยีอย่างอิสระ สอดคล้องกับการศึกษาของ Phanthamane (2002) กล่าวว่า คุณลักษณะใฝ่เรียนรู้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของนักเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการรักการเรียนรู้ ชอบค้นคว้า ตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่รอบตัว อยากรู้อยากเห็น รู้จักแสวงหาความรู้ มีวิจรรย์ญาณเลือกตัดสินใจ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดหาเหตุผล คิดจินตนาการรู้จักประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ และเกาะติดสถานการณ์ รู้จักซักถาม ค้นหาคำตอบ มีความกระตือรือร้น ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยการติดตามข่าวสาร อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการส่งเสริมนักเรียนให้มีความใฝ่รู้ด้านสื่อนี้ก็จะมีผลให้ครูมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากว่าต้องนำข้อมูลข่าวสารที่ได้เปิดรับไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน

1.3 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางตรงต่อการรู้เท่าทันสื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปร 2 ตัว ได้แก่ ความถี่ในการเปิดรับและปริมาณเวลาที่เปิดรับ โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัว เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการดูโทรทัศน์ การดูภาพยนตร์ การอ่านหนังสือพิมพ์ การอ่านนิตยสาร การฟังวิทยุ และการใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งถ้ามีการเปิดรับสื่ออย่างหลากหลายและสม่ำเสมอจะส่งผลทำให้ครูเกิดการรู้เท่าทันสื่อสอดคล้องกับการศึกษาของ Ngamwutvon (2010) ได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อละครโทรทัศน์กับการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า การเปิดรับสื่อละครโทรทัศน์และการรู้เท่าทันสื่อเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงในการอธิบายความคิดเห็นต่อการเลียนแบบพฤติกรรมทางละครโทรทัศน์ที่ได้ดู กล่าวโดยสรุปถ้าครูได้เปิดรับสื่อโดยมีการเข้าถึงสื่ออย่างหลากหลาย มีการวิเคราะห์ ประเมินสื่อ และสร้างสรรค์นำไปใช้จากสื่อที่เปิดรับก็

จะส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของครูกลายเป็นบุคคลที่เป็นประชาธิปไตย เป็นบุคคลที่ใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน สอดคล้องกับ Kellner & Share (2005 ; Burroughs Brocato Hopper & Sanders, 2009 cited in Kreappuang, 2014) กล่าวว่า การได้รับการศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่ออย่างหลากหลายที่มุ่งเน้นการปลูกฝัง ความสามารถและทักษะในการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) วิพากษ์วิจารณ์ (Criticism) ความสามารถในการเข้าถึง ประเมินสื่อ และใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อแสดงออกทางความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางสังคม จะส่งผลให้เกิดเป็นคุณสมบัติสำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

สรุป

การวิจัยครั้งนี้นำเสนอการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อของครู: ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุและ แนวทางแก้ไขพัฒนา โดยมีปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบไปด้วยตัวแปรแฝง 6 ตัว ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคลของครู 2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 3) ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียน 4) ปัจจัยด้านลักษณะของชุมชน 5) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร และ 6) ปัจจัยด้านพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ แต่เมื่อได้มีการทดสอบโมเดลเชิงสมมติฐานปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของ ครูแล้วผลการทดสอบโมเดลเชิงสมมติฐานปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อของครูสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ อธิบายด้วยเส้นทางอิทธิพลตามหลักนัยสำคัญที่ระดับ .05 พบปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคลของครู 2) ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียน และ 3) ปัจจัยด้านพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ

การสร้างแนวทางการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบการพัฒนา ประกอบด้วยปัจจัย 5 ปัจจัย ได้แก่ 3.1) ปัจจัยด้านบุคคลของครู 3.2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 3.3) ปัจจัยด้านคุณลักษณะนักเรียน 3.4) ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุน จากองค์กร และ 3.5) ปัจจัยด้านพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและบทบาท 5) วิธีการพัฒนา 6) การวัดและประเมินผล และ 7) ผลที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งการที่มีปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลเข้ามาเป็นองค์ประกอบ ของแนวทางการรู้เท่าทันสื่อของครูนั้น เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 7 คน ยังยืนยันปัจจัยด้านการบริหารจัดการและปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการรู้เท่าทันสื่อของครู มีเพียงปัจจัยเดียวคือ ปัจจัยด้านลักษณะของชุมชนที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าไม่มีอิทธิพล ต่อการรู้เท่าทันสื่อของครู และในส่วนของแนวทางการรู้เท่าทันสื่อของครู ประกอบไปด้วยเนื้อหาการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านบุคคลของครู พัฒนาเกี่ยวกับ 1.1) การคิดวิจารณ์ญาณ 1.2) ความตระหนักรู้ และ 1.3) พฤติกรรมการอ่าน และ 1.4) ความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ 2) ด้านการบริหารจัดการ พัฒนาเกี่ยวกับ 2.1) นโยบายการบริหารจัดการ 2.2) โครงสร้างการบริหารงาน 2.3) วิทยาการที่ใช้ในโรงเรียน 2.4) ความพอใจ ในงานที่ปฏิบัติ 2.5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ 2.6) คุณลักษณะของผู้บริหาร และ 2.7) การให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหาร 3) ด้านคุณลักษณะนักเรียน พัฒนาเกี่ยวกับ 3.1) ความใฝ่รู้ด้านสื่อของนักเรียน 4) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร พัฒนาเกี่ยวกับ 4.1) เครือข่ายการเรียนรู้ และ 4.2) การได้รับ โอกาสในการเรียนรู้ และ 5) ด้านพฤติกรรม การเปิดรับสื่อพัฒนาเกี่ยวกับ 5.1) ความถี่ในการเปิดรับ และ 5.2) ปริมาณเวลาที่เปิดรับ

ผลการประเมินแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครูที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ
อยู่ในระดับมากและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครูไปใช้ในการพัฒนาปัจจัยด้านบุคคลของครู
ประกอบไปด้วย 1) การคิดวิจารณ์ 2) ความตระหนักรู้ 3) พฤติกรรมการอ่าน 4) ความมุ่งมั่นตั้งใจ
ในการเรียนรู้เพื่อให้ครูเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสามารถนำไปถ่ายทอดกับนักเรียนได้

1.2 ควรนำแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อด้านคุณลักษณะนักเรียนไปส่งเสริมความใฝ่รู้
ด้านสื่อของนักเรียนเพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่ออย่างต่อเนื่อง

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรนำแนวทางพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของครู
ในครั้งนี้ไปกำหนดเป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครูให้เกิดความเป็นรูปธรรม โดยมี
การประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่
และสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีการรู้เท่าทันสื่อเพื่อส่งเสริม
การพัฒนาทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

References

- Ausa Biggin, A. (2011). **Media literacy**. Bachelor's Degree Thesis, Dhurakij Pundit University.
[in Thai]
- Aiumdee, S. (2013). The Development of the participative education networks system under
The Management of Primary Educational Service Area Offices. **Journal of Education
Naresuan University**. 15 (Special Edition), 216 -224. [in Thai]
- Banlusin, T. (2014). The model of community participation in outsourcing of educational resources
for developing the efficacy of small-size schools under Ubonratchathani Primary Educational
Service Area Office 1. **Sisaket Rajabhat University Journal**. 8(2), 1- 12. [in Thai]
- Buakhiri, S. (n.d.). **Committed to work**. Retrieved 07 May 2017, from <https://sites.google.com/site/31200sutidaaa/home/6-mung-manikin-thangan>. [in Thai]
- Buransan, R. (2008). **The views of the parents on the educational management of Bansabsanoon
School under Saraburi Educational Service Area Office 2**. Master of Education Thesis,
Suan Dusit Rajabhat University. [in Thai]

- Chaitaweewiwatkul, W. (2017). **21st Century learning skills**. Retrieved August 24, 2017, from <http://www.acn.ac.th/articles/mod/forum/discuss.php?d=290>. [in Thai]
- Internet Foundation for the Development of Thailand and the Office of Thai Health Promotion Foundation (TSU). (2015). **Keep up the good work: 'Take care' Thai 'share - chat - be cheated**. Retrieved 20 August 2015, from <http://www.thairath.co.th/content/441478>. [in Thai]
- Jaemauseng, Z. (2011). **Organizational climate in primary schools as perceived by teachers in primary schools under the jurisdiction of Narathiwat Primary Educational Service Area Office III**. Master of Education Thesis, Prince of Songkla University. [in Thai]
- Kaewsan, S. (2012). **Factors influencing health channel viewing on Army television station. Channel 5 of the people in Bangkok**. Master of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. [in Thai]
- Kruthasen, U. (2513). Guidelines for the development of media literacy learning process for youth leaders. **Academic Journal Silpakorn University**. 6(3), 276-285. [in Thai]
- Kreappuang, N. (2014). **Knowing the media in the papers, media literacy conferences**, (pp. 12-13). Bangkok: Office of the National Broadcasting and Telecommunications Commission. [in Thai]
- Ngamwutvon, U. (2010). **TV drama exposure, media literacy and opinion on sexual preference and imitation of male homosexual among youth in Bangkok**. Master's Thesis, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Panthaneya, S. (2010). Organizational climate affecting the quality of working life of teacher. **Civil Servants Service**. 21(2), 64-81. [in Thai]
- Pena, D. C. (2000). Parent involvement: Influencing factors and implications. **Journal of Educational Research**. 94(1), 42-54.
- Phanthamane, A. (2002). **Practice to think creatively**. Bangkok: Silk Fiber. [in Thai]
- Poomali, K. ; Koolnaphadol, T. ; Phupat, P. & Noymanee, N. (2014). The administrative factors affecting the effectiveness of small school in the Eastern Region. **The Graduate Journal of Valaya Rajabhat University**. 8(1), 158-172. [in Thai]
- Potter, W. J. (2005). **Media literacy**. Thousand Oaks: Sage.
- Recepoglu, E. & Ergun, M. (2013). Analyzing perceptions of prospective teachers about their media literacy competencies. **Journal of Education**. 134(1), 62-73.

- Sinthapanon, S. (2015). *A study of new-age teachers to develop 21st-century learners' skills*. Bangkok: Printing Technique. [in Thai]
- Siricharoen, N. (2011). *Principles of public relations and communication for effective development*. Bangkok: By Heart Media. [in Thai]
- Sornpukde, B. ; Chatrupracheewin, C. & Chaemchoy, S. (2016). Model of a collaboration network for the development of educational management of municipals schools. *Journal of Education Naresuan University*. 18(4), 99-113. [in Thai]
- Tangchitwattana, P. & Chaemchoy, S. (2017). Leadership development model of service providers of secondary school administrators. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ)*. 23 (1), 38-54. [in Thai]
- Thayer. (2006). *The impact of a media literacy program on critical thinking and writing in a high school TV production classroom*. Retrieved November 19, 2015, from [http:// books.google.co.th/books/about/The_Impact_of_a_Media_Literacy_program_o.html?id=yfX8-0feKUC&redir_esc](http://books.google.co.th/books/about/The_Impact_of_a_Media_Literacy_program_o.html?id=yfX8-0feKUC&redir_esc).
- UNESCO. (2008). *Strategy framework for promoting ICT literacy in the Asia-Pacific region*. Bangkok: UNESCO Bangkok.
- Yenjabok, P. (2009). *Decrypting ideas for media literacy: A guide to media literacy*. Bangkok: Pinto Publishing. [in Thai]
- Yomchan, P. (2012). *Exposure behavior attitude and behavior of the readers of Matichon Newspaper after the resignation of The National Press Council of Thailand of people in Bangkok*. Master's thesis, Thammasat University. [in Thai]